

13 okt 06:15

Burgers mengen zich in de felle strijd om landbouwgrond

Richard Smit

Burgercollectieven kopen op steeds meer plekken landbouwgrond op om deze te gebruiken voor natuur of natuurvriendelijke voedselproductie. ‘In oppervlakte is het misschien nog niet veel, maar de vaart waarin het gaat is imposant.’

Kolenoogst door vrijwilligers van de Herenboeren Nieuw Bureveld in De Bilt. De boerderij wordt gefinancierd door de leden die de producten kopen met hun maandelijkse abonnement. Foto: Michiel Wijnbergh/ANP

In het kort

- Verschillende burgerinitiatieven kopen land om het te gebruiken voor duurzame voedselproductie of natuur.
- De groei wordt geremd door de felle concurrentie om grond, ook koeienboeren zoeken extra land voor hun mest.
- Zo proberen burgers de transitie naar een duurzamere landbouw, waarin Nederland achterloopt, te bespoedigen.

Zo'n tienduizend Nederlandse huishoudens hebben inmiddels €2000 of €2500 neergeteld om mede-eigenaar te worden van een boerderij. Nog eens vijfduizend gezinnen schreven zich in voor een geplande boerderij. Ze huren boeren in om daar natuurvriendelijk voedsel te produceren en helpen vaak zelf ook een handje mee. De geproduceerde groenten, eieren en het vlees worden – tegen een wekelijkse vergoeding – over de huishoudens verdeeld.

Van deze zogenaamde Herenboerderijen van circa 20 hectare zijn er nu 22, en er zijn er 35 in oprichting. 'Het is sneller gegaan dan gehoopt', zegt initiatiefnemer Geert van der Veer

van de burgerbeweging Herenboeren. ‘Op een totaal van 1,8 miljoen hectare landbouwgrond in Nederland is het natuurlijk niet veel’, erkent hij. ‘Maar als je kijkt hoe hard het afgelopen vijf jaar is gegaan, is de groei imposant.’

Het zou allemaal nog een stuk sneller kunnen gaan als er meer grond te koop werd aangeboden. ‘Dat is heel beperkt. Er komt veel grond beschikbaar door stoppende boeren, zou je denken. Maar als er iets op de markt komt, is dat vaak al verkocht voordat wij weten dat het te koop is.’ Bovendien is Herenboeren op zoek naar grond in de stedelijke omgeving, waar mensen wonen die willen betalen voor duurzaam geteeld voedsel.

Meerdere initiatieven

Herenboeren is niet het enige burgerinitiatief dat grond koopt om die te gebruiken voor natuur of voor natuurvriendelijke landbouw. In coöperatie Land van Ons brachten zo’n 30.000 particulieren geld bijeen om de biodiversiteit te herstellen op zo’n 350 hectare aangekochte landbouwgrond. De ‘maatschappelijke coalitie’ Aardpeer geeft obligaties uit. Met de opbrengst van €11,4 mln is 144 hectare gekocht en in pacht gegeven bij 14 natuurinclusieve boeren.

Kleinere initiatieven voor duurzame voedselproductie zijn Stichting Lenteland, die donaties heeft gebruikt voor vijf regeneratieve boerderijen, De Jonge Voedselbosboeren en Stichting Kapitalocean. Daarnaast zijn er partijen die, soms met geld van particulieren, land opkopen om er natuur van te maken, zoals ARK Rewilding Nederland, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale landschappen.

Vier nieuwe biggen arriveren bij de tuinderij Herenboeren Nieuw Bureveld. Deze nieuwe vorm van landbouw bedrijven wordt financieel ondersteund door het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling. Foto: Michiel Wijnbergh/ANP

Afgelopen jaren is een beweging van onderop ontstaan waarbij de portemonnee van burgers wordt ingezet voor herstel van natuur of de biodiversiteit door duurzamer te boeren. Zo proberen ze de overgang van gangbare naar duurzamere landbouw te bespoedigen. Die gaat niet zo snel. Volgens brancheorganisatie Bionext was in 2023 4,8% van de Nederlandse landbouw biologisch. In de hele Europese Unie is dat ruim het dubbele en in Oostenrijk zelfs een kwart.

Torenhoge ambities

De ambities van de organisaties zijn torenhoog. Herenboeren wil samen met partners in 2030 naar 350 boerderijen. Land van Ons zit nu op 350 hectare, maar het streven is duizendmaal groter. Drie jaar geleden hadden de oprichters van Aardpeer de wens om een derde van alle Nederlandse landbouwgrond, 600.000 hectare, in beheer te krijgen. Toen had de overheid nog miljarden klaar staan om de landbouw te verduurzamen. Bij het kabinet-Schoof is die pot er niet meer zeker.

‘Het gaat eigenlijk veel te langzaam met de uitbreiding. De druk is toegenomen en dat leidt tot grondprijsstijgingen’

Fike van der Burght, aankoper percelen Land van Ons

‘Het gaat eigenlijk veel te langzaam’, vindt Fike van der Burght die bij Land van Ons bezig is met de aankoop van percelen. De oprichters hadden veel harder willen groeien, maar er zijn veel kapers op de kust. Van der Burght komt koeienboeren tegen die meer land willen omdat Europa de regels aantrekt voor het uitrijden van mest. Ook voor de woningbouw, natuur en wegen is grond nodig.

Het lukt Land van Ons vijf keer per jaar om grond aan te kopen, in de helft van de gevallen gaat een ander er met de buit vandoor. ‘De druk is toegenomen en dat leidt tot grondprijsstijgingen’, zegt Van der Burght. Flevoland spant de kroon met €18 per vierkante meter, maar elders is de meterprijs ook opgelopen naar €7 tot €9. Dat is al een behoorlijke investering, en dan duurt het vaak ook enkele jaren voordat uitgeputte grond weer hersteld is.

‘Grote grondhonger’

Dat het verkrijgen van land een moeilijk spel is, weet ook Jan Spijkerboer, Projectmanager Gebiedsontwikkeling bij het Kadaster. ‘De grondhonger is groot en er komt niet zoveel grond op de markt. Minder dan 2% per jaar. Iedereen houdt zijn grond vast, mogelijk omdat je de inkomsten in box 3 bij de fiscus moet afrekenen. Dat moment stellen ze uit.’ Daarnaast wachten boeren af, omdat ze nog in onzekerheid verkeren over uitkoopregelingen.

‘Als iemand grond wil verkopen denkt die eerst aan familie en vervolgens aan de bureu’, weet Spijkerboer. ‘Pas als dat niet lukt, dan wordt een makelaar ingeschakeld en weet je dat het te koop is.’ Het merendeel van de grond dat wel wordt verkocht gaat volgens hem naar agrariërs. Daarnaast zijn allerlei beleggers op de markt, zoals ASR, fondsen, stichtingen, kerkelijke instanties, natuurorganisaties en provincies.

‘Partijen als Land van Ons en Aardpeer zien af en toe kans om tussen andere beleggers aan grond te komen, maar dat is wel complex en lastig’

Jan Spijkerboer, Projectmanager Gebiedsontwikkeling bij het Kadaster

‘Partijen als Land van Ons en Aardpeer zien af en toe kans om daar tussen te komen, maar dat is wel complex en lastig’, weet Spijkerboer. Hij ziet dit soort clubs als iets extra. ‘Ik heb weleens tegen ze gezegd: “hartstikke mooi, jullie hebben nu een paar postzegels in een heel groot gebied. Omdat dat robuust te maken kun je je afvragen of je die gebieden niet beter bij elkaar kunt aansluiten of vergroten.”

Wilde natuur

ARK Rewilding Nederland koopt grond op om er wilde natuur van te maken. ‘Dat is inmiddels gelukt op ongeveer 1400 hectare’, zegt ARK-directeur Esther Blom. De organisatie koopt land, ontwikkelt deze en geeft de grond vervolgens door aan beheerorganisaties als Staatsbosbeheer of Natuurmonumenten. De inrichtingskosten en forse afwaardering van agrarische grond naar natuurgrond krijgt ARK grotendeels vergoed van de provincie.

‘In het begin ging het vrij snel met de hectares voor de totstandkoming van het Natuurnetwerk Nederland, maar nu zijn alleen nog moeilijke hectares over’, constateert ze. Het loont nog steeds voor boeren om uit te breiden. ‘Als het ons wel lukt om grond te kopen is dat vaak omdat de agrariër ons kent en weet dat we het snel regelen. Sommige boeren willen ook zelf dat de grond natuur wordt. Die zien dat de grond uitgeput raakt. Ook kunnen we ruilgrond aanbieden zodat de agrariër zelf op een betere plek terecht komt met zijn of haar bedrijf.’

ARK financiert grondaankopen deels uit bijdragen van de Postcodeloterij, uit dure leningen uit het Groenfonds of met leningen van vermogende particulieren. ‘Ik wil de faciliteit voor goedkope leningen gaan uitbouwen en ook gaan experimenteren zodat mensen ook kleinere bedragen kunnen investeren’, zegt Blom. Dat geldt ook voor Herenboeren, omdat niet iedereen duizenden euro’s heeft om te investeren. Land van Ons, waar iedereen al vanaf €30 mee kan doen, wil juist proberen de groei te versnellen door ook geld van grotere donateurs en bedrijven aan te gaan trekken.

Miljoenen voor de landbouwtransitie

 Het Nationaal Groeifonds investeert een bedrag van €129 mln in een programma om de Nederlandse landbouwsector om te vormen naar een duurzame en toekomstbestendige sector. 'Dat is de grootste investering die wordt gedaan en het gaat binnenkort van start', zegt Wouter-Jan Schouten van het Re-Ge-NL-programma.

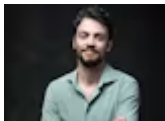
 Daarmee wil het fonds tot 2030 minstens duizend boeren helpen om de overgang naar een toekomstbestendige landbouw te maken, die helpt om de bodem, klimaat en natuur te verbeteren. Daarvoor moeten bedrijfsmodellen ontwikkeld worden waarmee de groene boer een goede boterham kan verdienen en onderwijs vernieuwd worden.

Aan dat initiatief doen grote agrobedrijven mee, zoals FrieslandCampina, Cosun en Agrifirm. De organisatie wil daarnaast nog €100 mln ophalen aan privaat geld, bij banken, investeerders en grootgrondbezitters als ASR.

Lees ook

Landbouwgrond voor het eerst duurder dan €80.000 per hectare

'Zelf voedsel verbouwen levert waardevolle verbintenissen op'

Registreer nu en lees gratis een aantal artikelen per maand

Gratis registreren

Laatste nieuws

09:34

Damrakfonds Veon verplaatst hoofdkantoor naar Dubai

09:00

Teun Toebe: 'In Nederland heb je een diploma nodig om mensen naar de wc te brengen'

08:03

Vier Israëlische soldaten gedood bij droneaanval van Hezbollah

07:49

China waarschuwt Taiwan met nieuwe ronde militaire oefeningen

07:13

Live: Europese beurzen weten geen richting te kiezen

Lees al het laatste nieuws

